

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Me'ir 'ayin

Friedmann, Meir

ריאמ, ןמדירפ

Ṽina, 655 [1894 oder 1895]

ב הנשמ'.

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9344

לפי שאין ערצ לו לאדם ליקח וון ה כ י פ ה , של כאן אפי' וון התנוחי, ויותר נראה כמו שכתבתי דנחוייז לקבל.

משנה ב'

מזגו לו כוס ראשון, בש"א מברך על היום ואח"כ מברך על היין, ובה"א מברך על היין ואח"כ מברך על היום.

פרוגתא זו שנה כזר אותה צרכות צפ' ואלו דברים, ומפורשת בתוספתא סס והכא, והוצאה בצבלי וצירושלנוי סס והכא, דענוא ד"ט שקדושת היום גרומת לין שיצא, וכזר נתחייב צקדושת היום עד שלא צא היין, וטעמא ד"ט שהיין גורם לקדושת היום שתאמר, שאם אין לו על וזה לקדש לא יקדש, ותדיר ושאינו תדיר תדיר קודם. ואיכפל וקדר הושתה לטנותם כאן דהו"א דליני פקח שאני, שאין לך לוור שאם אין לו יין לא יקדש שעל כרחו יש לו יין ואפי' וון התנוחי והו"א דנוודי צ"ה לצ"ט, ח"כ איפכא שאין הקידוש גורם לין שהרי תקנו ד' כוקות ונוודי צ"ט לצ"ה קמל"ן.

משנה ג'

הביאו לפניו מטבר בחזרת עד שמגיע לפרפרת הפת.

במשנה שצירושלנוי הגי' הביאו לפניו ירקות וחזרת וטבל וכו', ובכת"י צעל דקדוקי סופרים הגי' הביאו לפניו ירקות וטבל וכו'. ופי' רש"י ורשב"ם הביאו לפניו ירקות, וטבל בחזרת, כלו' אם אין סס ירק אחר וטבל החזרת בחרוקת ואיכל. ורבינו חננאל פי' הביאו לפניו סולסן, שהרי אין וצי"אין הסולסן עד אחר קידוש, וטבל החזרת בחרוקת ווצרך צפה"א, ונפסיק עד שנגיע לפרפרת הפת והיא עת אכילת נולה. והביאוהו בתוספות וחפסו צפירוש ודלא קתני בהדיא הביאו לפניו חזרת כדקתני צקנון הביאו לפניו נולה וחזרת. והנה חרוקת לא החזרה צושטה. גם וזה שפי' ונפסיק עד שנגיע וכו', אינו צושועות לשון הושטה. אונס צציקרו של

דבר הוא כבון להציאו לפניו שולחן קאנור, אפי' אי גרסינן ירקות
וחזרת, שכך היא ההצאה שנוציה שולחן ועליו הירקות והחזרת.
וזה ששנו אח"כ הציאו לפניו וולה וכו', כוני שולחן ועליו וולה
וכו', וסילוק השולחן הראשון היא עקירת השולחן שדיצרו עליה
האמוראים (קט"ו ע"ג) אעתיק הדברים לקטן. שעקירת השולחן
בעלמא נעשה לזונהג.

ופירשו רש"י ורשב"ם עד שנגיע לפרפרת הפת, קודם
שיגיע לאותה חזרת שהוא אוכל אחר הוולה שהוא נוצרך עליה
על אכילת נורו, ועיבול ראשון כדי שיכיר תיבוק וישאל, לפי שאין
רגילין בני אדם לאכול ירק קודם סעודה. והתוספות כתבו פרפרת
קרוי הנורו שאוכל אחר הוולה, ופרפרת כלו' מושכת המאכל,
כחו פרפראות לחכמה (אבות פ"ג) שהירקות מושיכות הלז למואכל,
וודקרי לנורו פרפרת הפת רוח צונסנה דוולה קודם לנורו כדאמר
בגמרא. ורבינו נקיס כתב קרי הכי שכיון שנאכל צחוך הסעודה
הרי הוא כלפסון. והתוי"ט כתב הגי' בקשר נדויק לפרפר. ולשון
הרע"ב לפרפר את הפת לאכילת וולה, והא קו"ל שאין אכילה
אחרת נפקת צין אכילת ירקות לאכילת וולה דקודם שיגיע
לאותה חזרת של וולה שנוצרך עליו על אכילת נורו אוכל וולה
תחלה וכו'. ובעל תפארת ישראל פי' ערס וקמוך שיגיע לפרפר
את הפת, ר"ל קודם שרולה לשצר הפת כחו שכוהגין לשצר וולה
האמלעית וכו'. ובהגהות דקדוקי סופרים הציא שצונסניות פיזרו
הגירסא לפרפרת ולפת, וכתב שהוא ע"ס. זהו הנוצוה הגדולה
צונסנה זו.

וגרסינן צירוסלמי עליה דנחניתין, חזריא צסס ר' יוחנן
לריך לעצל בחזרת צ' פעמים, כלו' דצעינן צ' עיבולין וכדחנן
לקטן צוה נסתנה, וצ' העיבולין הם בחזרת כדחני צקיסא הציאו
לפניו וולה וחזרת וכו', וראשונה להכירא והשנייה ללחא צס. רבי
זעירא צסס ר' יוחנן א"ל לעצל בחזרת צ' פעמים, כלו' ודאי דצ'
עיבולין צעינן אצל זכול לעצל צראשונה צשאר ירקות. רשב"ל אמר
אס לא עצל צפעס ראשונה לריך לעצל פעס שנייה, כלו' דנא
צעינן צ' עיבולין. ונחיתא פליגא על רשב"ל שצכל הלילות אנו
נוצבילין פעס אחת והלילה הזה שתי פעמים, קצר רשב"ל על
הדא דצר קפרא, כלו' הוא רלה לפרס הנוצנה אליצא דצר קפרא
דלא סנה צ' עיבולין כדוסיק. ונחיתא על דצר קפרא, שצכל

הלילות אנו נעצילין אותו עם הפת וכאן אנו נעצילין אותו צפני
עלמנו, כלו' דלצר קפרא סגן שואל סצכל הלילות אוכלין חזרת
צקעודה כלפתן וכאן אוכלין אותו צפ"ע, ופירש רש"ל ונשנה זו
אליצא דצר קפרא דלהכי קתני נעצל בחזרת שזו היא עיקר הנוחה,
ונה ששנה הציאו לפניו ואלה וחזרת וכו', היינו נשום דאי לא
נצל צפעס ראשונה לריך לנצל פעם שנייה. ונתיחא פליגא על
ר' יוחנן, יולאין צוולה צין שכיוון צין שלא כיוון, כלו' וכיון שולאין
צאכילה צלא כוונה כיון נעצל בחזרת פעם ראשונה הרי כבר ילא
והיאך יצרך צשנייה ללאת צה, ונשכי, והכא נכיון שהיסק חזקיה
כיוון, כלו' הכא שאני שהנלה היא עיקר הקעודה שניסק לה בחזקתו
שכיוון, אצל בחזרת אס לא צירך על אכילת נורו וכיוון ללאת צה,
לא ילא צה. ותיצ רצי ירועה קווי רצי זעירא ונתיחא פליגא על
רש"ל, הציאו לפניו ואלה וחזרת וחרוקת אעפ"י שאין חרוקת ואלה,
חזרת ואלה, כלו' הא חזרת ואלה אף שהוא נעצל צפעס ראשונה,
ונשכי, א"ל סכן רצ נעצל צתירדין, כלו' אין החזרת נשום ואלה,
אלא כיון דנציאין חרוקת ולריך לדבר מה לנצל צו נציאין חזרת,
ורצ ניצל חרוקת צתירדין.

והנה צושניות שלפנינו שנינו צושנת דנה נשתנה ד'
צצות, צצא א' הלילה הזה כולו ואלה, צצא צ' סצכל הלילות אנו
אוכלין שאר ירקות הלילה הזה נורו, צצא ג' הלילה הזה כולו ללי,
צצא ד' סצכל הלילות אנו נעצילין פעם אחת הלילה הזה שתי
פעמים. אונס צושנה סצירושלמי ליחא אלא ג' צצות, צצא א'
סצכל הלילות אנו נעצילין וכו', צצא צ' הלילה הזה כולו ואלה, צצא
ג' כולו ללי. וכ"ה הושנה צרצ אלפס. וצקדר רצ עורס צצא א'
נעצילין, צצא צ' כולו ואלה, צצא ג' אנו אוכלין ירקות הלילה הזה
נורו, צצא ד' כלנו נקוצין. והנה לאילו הנוקחאות השאלה הראשונה
הוא על הטיבול שכך הוא הסדר שצעהצאה הראשונה נעצל בחזרת,
ואח"כ צ' שאלות על ואלה ופסק. וצנוקתה פליגי צר קפרא ורצנן,
דלצר קפרא לא לריך צ' עיצולין, ולרצנן לריך צ' עיצולין. אונס
צצא צ' צצלי הלילה הזה נורו לריכה פירוש, דאדרצה דרך
הקעודות החשובות לנצל בחזרת וצאאר ירקות, וכא דגרסינן צע"ז
(י"א ע"א) זה אנטוניוס ורצי שלא פסקו ועל שולחנס לא חזרת
ולא קישות ולא לכוון לא ציוות החמה ולא ציוות הגשמים, דאמר נר

לכון ונחתך אוכל, הזרת ונהפך ונאכל *) קישות ונחיצ ונעיים **)
ונסיק דקישות היינו קישואין זערי, וא"כ ג' ירקות נלו וקיונס
ל'ח'ק' הם צכל קעודות הסוצות והם ונאכל שרי גאים, ויראה
דקודם האכילה אכלי קישות להרחצת הנעיים וחזרת צתוך הסעודה
ולכון לאחר הסעודה וכן אמרו צונק' תענית (ל' ע"א) רש"ג אומר
אם היה רגיל לאכול לכון או נוליה אחר קעודתו הרשות צידו.
וכיון שאף לכון וקישות נאכלים שלא נאסרו צלילי פסח אין וקוס
לשאלה זו. ובאמת אי גרסינן הציאו לפניו ירקות וחזרת וודאי שאין
וקוס לשאלה זו. והשתא לפי דנקטי לשאלה זו צצצלי, ונחקי ירקות
וחזרת צונסנה שלפנינו. ועכ"פ צירושלמי גרסי לה. ונודצרי ר' יוחנן
ורש"ל עכ"פ ראה דלאו לנורו קרי פרפרת הפת, דל"כ צונסנה
גופא ונפורט דנעצל צ' פעמים בחזרת.

ובבברי גרסינן עלה דנתינתין אמר ריש לקיש זאת אונרת
נולות לריכות כוונה. דל"כ איך יעצל שנית ויצרך על אכילת נורו
הא כבר ילא צה, ונפרט לה הסם דטיצול ראשון לאו צעידן
חיוצא דנורו הוא, דחיוצא דנורו הוא צתה אכילת נולת, וע"כ
אינו נוצרך עליו אלא צפה"א, ולא איכוון לנורו הלכך צעי לנתיסדר
לאעצילי לשם נורו, ודחי וננאי דילמא לעולם נולות אין לריכות
כוונה וילא צטיצול ראשון, ודקאונרת תרי טיצולי לנח לי, כי היכי
דליהוי הכירא לתנוקת, וב"ת א"כ ליטענינן שאר ירקות, אי אטענינן
שאר ירקות הו"א היכא דאינא שאר ירקות הוא דצעינן תרי טיצולי,
אצל חזרת לחודא לא צעי תרי טיצולי, קנול"ן דאפי' חזרת צעינן תרי
טיצולי כי היכי דליהוי ציה הכירא לתנוקת. כלו' וודאי אי אכלו
קתמא ילא דנולות אין לריכות כוונה, אצל הוא אכלו צכוונה להכירא
דתינוקת ולא ללחא צה. ובסוגיא זו וודאי לא גרסי צונסנה הציאו
לפניו ירקות וחזרת, שהרי פירשו ונעצל בחזרת היכא דליכא שאר
ירקות, אלא הציאו לפניו השלחן קאמר כנו שפי' ר"ח. אונס לפרט
הציאו לפניו ירקות, ונעצל בחזרת, אס אין לו שאר ירקות, כפי'
רש"י ורש"ל הוא דוחק גדול ועיקר חסר ונחשנה.

והדר נקסי אהא דריש לקיש, ועוד תניא אכלן דננאי ילא
אכלן צלא ונחכוון ילא וכו', כלו' והרי נפורט דאין לריכות כוונה,

* ואולי נוסוס הכי נקרא חזרת.

** פי' נרחיצ ונעיים הוא כנו לפתוח את צני ונעיו דכתובות ח' ע"ב.

ונושני, תנאי הוא, דתניא ר' יוקי אומר אעפ"י שטיבל בחזרת מלוא
להציא לפניו חזרת וחרוקת ושני תצטילין, וכלו' וריש לקיש פי'
למחיתין כר' יוקי, דק"ל אכלו בלא ונתכוון לא ילא, דניחא ליה
לפרושי ומחיתין הכי, ונלוור דתרי טיבולי ונסיס הכירא לתנוקה,
ולכך לא ילא בראשונה דלהכירא קמכוון ולא קתויה אכלו, ופריך,
מונאי דילנא קסבר ר"י מלות אין לריכות כוונה, והאי דצעינן
תרי טיבולי כי היכי דתישווי היכירא לתינוקת, ונושני א"כ ונאי
מלות, כלו' ליונא אעפ"י שטיבל בחזרת וציאין לפניו חזרת וחרוקת
וכו' כנו שטנו צונטה. ואנא ידענא דראשונה דטלא צעידן דנורו
הוא, להכירא אכיל לה והשנייה ללחא בה, אלל ודאי צעי לניור
מלות להציא, שיתכוון לשם מלות, וריש לקיש פירש למחיתין
חליצא דר' יוקי. כך נ"ל לפרש קוגיא שנתקשו בה התוקפות
והאחרונים ועיי' צונדני יו"ע. וקוגיא דגמרא התם. פטיעא היכא
דאיכא שאר ירקות וצרך אשאר ירקות צפה"א ואכיל והדר וצרך
על אכילת נורו ואכיל, היכא דליכא אלל חסא ונאי, א"ר הונא
וצרך מעיקרא נורו צפה"א ואכיל, ולצקוף וצרך עליה על אכילת
נורו ואכיל, ומתקיף לה רב חסדא לאחר שוילא כריקו היונו חזר
ווצרך עליה, אלל אר"ח מעיקרא וצרך עליה צפה"א ועל אכילת
נורו ואכיל, ולצקוף אכל אכילת חסא בלא צרכה, צקוריא עצדי
כרצ הונא, ורצ שטת צריה דר' יהושע עציד כר' חסדא, והלכתא
כוותיה דר"ח, רצ אחא צריה דרצא ונהדר אשאר ירקות לאפוקי
כפטיה ופלוגתא. ופירשי צתוס' ולא לריך לרצ חסדא צטיבול ראשון
על אכילת נורו אע"ג דעיקר מלות נורו לא כפיק אלל צטיבול
שני אחר מלה, ודצריהם וקתצרי דכל קוגיות הגמרא ונשנע דמלות
נורו הוא אחר מלה, אלל רש"י ורש"ס פי' ולצקוף אכיל בלא צרכה
ונסוס דצעינן תרי טיבולין. ונשנע ונדצריהם דטיבול שני להכירא,
ולפ"ז אחיא קוגיא דגמרא יותר שפיר, דכי קאנור, ודקאנרת תרי
טיבולי לונה לי כי היכי דלישווי הכירא לתינוקת, אטיבול שני קאנור,
ועיקר נורו ללחא בה הוא צטיבול ראשון ולא נוכח ומחיתין וידי
לא דמלות לריכות כוונה ולא דאין לריכות, ושפיר וייתי ודר' יוקי
שאנר אע"פ שטיבל בחזרת מלות להציא חזרת וכו', שעיקר המלות
היא ללחא בה צטיבול שני, ונוכח כווי דק"ל מלות לריכות כוונה.
ועב"פ נראה דאילו האמוראים הוה גרסי הציאו לפניו
ירקות וטבל וכו' כג' הכת"י ד"ק, ונאנר וטבל בחזרת הוא

וואויר מוסגר, ועיקר הנושנה הוא הציאו לפניו ירקות עד שנגיע
לפרפת הפת, וכלו' קודם שיגיע לפרפת הפת מציאין לפניו
ירקות, והואויר המוסגר הזה אוויר דיכול לעצל בחזרת כווי אס
אין לו שאר ירקות, וקגנון לשון הנושנה ונכית, שלא זאה הנושנה
לוויר האיד הוא אוכל והאיד הוא עוסה, אלא כילד מציאין לפניו
וזה הן מציאין.

אמנם עיקר הנושנה כאן בפירוש פרפת הפת, ואוור
הנה ידענו שאכלו פרפראות קודם עיקר הסעודה, כווי ששנינו
צירך על הפרפת שלפני המזון וכו' (ברכות ו"ג ע"ה), ואותה
פרפת שלפני המזון קרי פרפת הפת, או זאנת עיקר הנושנה
כווי שהיא זדפוס פיזרו ולפת, ופירושו או לפת, והיינו אס אינו
אוכל פרפת, וע"כ הולרך לוור מוצל בחזרת עד שיגיע וכו',
שכל איך מוילא מוצן לנה מציאין, אצל צזו הולרך להודיעך
שיעשה דבר מה שאין דרכו לעשות כדי שישיז שני טיבולין. ולפ"ז
עיקר הנושנה כווי שהוא זירושלוי הציאו לפניו ירקות וחזרת.
אי כווי לא גריס אלא ירקות, כווי שפיר דמי, דסתם ירקות שללורך
הסעודה הם לכוון חזרת וקישות ועלה קאוור שימצל בחזרת. ואלו
הירקות הם הם שהציאו לפרפת קודם המזון. וכסא דאוורין
לעיל (ק"ז ע"ג) ר' ילחק מוציל צירקי, ופרש"ס היה אוכל ירק מן
הנושנה ולוועלה, וכראה צעיני מוסם דונגרר לצא לויכל ואכל ולה
לתיאזון יותר ולפיכך היה אוכל ירק, ולא היה כוסיג כן כי אס
ערב הפסח כדי להוסיך ולאכול צלילה כדאוורין צום' שבת
(ק"ו ע"ג) אוור רב הקדא בר צי רב לא ליכול ירקא מוסם דגריי.
ופרש"י שם ירק חי וכו' וואכילו לחם הרבה ואין לו. וקאוור
זמתייתין דקודם שיאכל פרפת הפת ימצל בחזרת. ופרפת הפת
היינו פרפת של הסעודה, וכווי שוילינו שסעודה קרויה לחם
כך נקראת צלשון חבוים פת לפי שזרכת הפת פוערת כל הדברים
הזאים ונחמת הסעודה, כסא דגרסינן צום' ברכות (ו"ה ע"ה)
ינאי וולכא וולכתא כריכו רפתא צהדי הדדי וכו' צעוצדא דשועון
צן שעה, ושם (כ' ע"ה) אוור רבא כי אכלין רפתא צי ריש גלותא
וכו', ולשון רש"י שם ריש גלותא וואריך צסעודתו וכו' שהיו שם
מוצין רבים וכו'. ושם (כ"ה ע"ג) עולא איקלע לצי רב כחון
כריך רפתא וכו', הרי שקראו כל הסעודה על שם הלחם רפתא,
שהיא פת צלשון נושנה. ואשוועין ותייתין שיטנה ושאר סעודות

השנה, שנוצחין ירקות לפרפרת דוגררי עוצא וקודם שיאכל
הפרפרת וטבל בחזרת. ורחיה לפירוש זה וצרייתא, דגרסינן
בגמרא (ק"ט ע"א) תניא ר' אליעזר אומר חוטפין מלות צילי
פסחים צטביל תינוקת שלא ישנו. והרצה פירושם ונוסחאות
צצרייתא זו. גי' רש"י ורש"ם חוטפין מלה, ופירשו ונגזיהין את
הקערה צטביל תינוקת שיטאלו. ופי' זה אינו דהא לקמן (קט"ו ע"ב)
גרסינן ואין עוקרין את השלחן אלא לפני וני שאומר הגדה וכו',
למה עוקרין את השלחן, אומרי דבי ר' ינאי כדי שיכירו תינוקת
ויטאלו, אביי הוה יתיב קמיה דרבה הוא דקא ודלי תכא וקציה,
אמר להו עדיין לא קא אכלינן אתו קא ועקרי תכא וקמון, אמר
ליה פטרתן מלוור ויה נשתנה, והיינו הגבחה הקערה לדין, דדוקא
שלחות שלהן שהיו קטנים אצל שלנו שהן גדולים אנו וסקלקין
הקערה כו"ס הרש"ם והתוספות סס, ואי ונגזיהין את הקערה
קאמר, אמאי נקט חוטפין מלה הול"ל עוקרין את השלחן צילי
פסחים כדהחם, ועוד ואי צעי למה עוקרין את השלחן, ווייתי
ודבי רבי ינאי, הא אמרה ר' אליעזר צטביל תינוקת וכו'. את"כ
כתב רש"י ואי דנפרש חוטפין מלה אוכלין וזה הלשון
עיקר. ורש"ם הביאו ג"כ, וכחז שני לשונות הללו פירש רבינו,
ואת"כ כתב ולי כראה חוטפין וסקלקין את הלחם מיד התינוקת
שלא יהו ישנים וחתוך ואכל הרצה כדרך התינוק אחר אכילתו
וסוב לא ישאלו, אצל עכשו כשחוטפין וסן לא ישנו וישאלו, כלו'
לא ישנו שלא אכלו כדי שצטען, וישאלו כשיראו השינוים, שאנו
עושין הכירא לתינוקת כדלקמן, וכן מוכח לשון התוספתא, דתניא
ר' אליעזר אומר חוטפין מלה לתינוק כדי שלא יישן, רבי יהודה
אומר ונשמו אפי' לא אכל חזרת אחת ולא טיבל אלא פרפרת
אחת חוטפין מלה לתינוק כדי שלא יישן, כלו' גוזלין * ורבינו
פי' שכן עיקר אותו הלשון שפירשתי חוטפין ונזהרין לאכול וכו'.
ונוטרו ומוכח דגריס שלא ישנו וישאלו, כונו צצרייתא שלפני זו,
וכ"ה צכת"י דקדוקי סופרים. וכן מוכח ופרש"י, ודלא כהגהות
הצ"ח שנוחק שלא ישנו. והרמב"ם צה' חוץ ומלה פי' חוטפין זה
מזה. ואין זה וקטים עם לשון התוספתא וחולק עליו הראש"ד
ופי' ונזהרין לאכול. וכנוקסת הרש"ם צתוספתא כ"ה צתוס'

* ואולי שחתוך זה צל הנוכח שיגזלו התינוקת את אפיקומן.

כת"י ערפורט, אלף דליתא סס ונשנו, וגריס רי"א חפי' לא חכל
וכו', וצחוק' שלפנינו הגי' ר' אליעזר אומר חועפין וולה לתינוקת
צטציל שלא יסנו רי"א ונשנו חפי' לא חכל אלף פרפרת אחת
חפי' לא עצל אלף חזרת אחת חועפין וולה לתינוקת צטציל שלא
יסנו. ונוקחא זו וודאי עדיפא דנקט חכל צפרפרת ועצל צחזרת.
ולפי נוקחא זו דנקט צתינוקת לשון רבים לא קאי חכל ועצל על
התינוק לומר שחפי' כן גוזלין הוולה ונשנו, אלף על צעל השלחן
קאי. ועוד דאי חועפין גוזלין קאמר הול"ל חועפין וולה ושהתינוק,
דחטף ויכיה ולא חטף ליה אנרינן. וצרייתא דגמרא חיתא צרב
חלפס וצפי' ר' חננאל הכי, חניא ר' אליעזר הגדול אומר חועפין
וולה צלילי הפסח צטציל התינוקת שלא יסנו וישאלו. אלף דצרב
חלפס ליתא לוילה וישאלו. וא"כ אין חועפין לו לתינוקת ולא
ושהתינוקת, אלף פירושא שחועפין וולה ונוהרין לחכול, חף שעדיין
לא הציאו ההצטילין או גופו של פסח, צטציל התינוקת שלא יסנו
כשנתחילין לחכול וישאלו עכ"פ שצכל הלילות חנו אוכלין חוץ
וכו'. וע"ז אומר ר"י ונשנו של ר"א הגדול חפי' לא חכל וכו', כלו'
שעכ"פ יציאו לו קודם חכילה הוולה פרפרת וחזרת, וזהו כקדר
שנו צוונתנינו, אלף דצוונתנינו אומר שהוא ונעצל צחזרת קודם
שיגיע לפרפרת, וצחוקפתא נקט חפי' לא חכל אלף פרפרת אחת
חפי' לא עצל אלף חזרת אחת, ולפ"ז היה ונהגם לחכול פרפרת
ואח"כ לנעצל צחזרת, וע"כ שנו צוונתנינו להסך הקדר ונעצל צחזרת
עד שיגיע לפרפרת הפת. ועכ"פ ראי' שפרפרת הפת דוונתנינו
היא הפרפרת שלפני הוונן כו"ש. ושיווש לשון חועפין כלשון
ונוהרין כולא צוודרש הנחונא פ' צלק עמדו ונשנתן עוונדים כאריות,
חועפין קריאת שווע וכו' וכן צצרכות י"ג ע"צ וצלצד שלא יחטוף
צח"ת, שלא יוהר קריאתה.

הביאו לפניו מצה וחזרת וחרוסת ושני תבשילין
אעפ"י שאין חרוסת מצוה ד"א בן צדוק אומר מצוה.
ובמקדש היו מביאין לפניו גופו של פסח.

בהגהות צעל ד"ס כתב ליתא צוונתנינו כאפולי ופיזרו
וצירוסלמי וצרי"ף וצעל העטור וצס' האגודה ושני תצטילין וכן
לא פירשו הרע"ב. ועל היו וציאין, העיר צכת"י צ' הגי' וצווקדש

וּצִיָּאִין, וְחֵי אֲרֻכִּיף שֶׁאֵף צִירוּשְׁלֹמִי וְצִרְצֵ אֲלֶפֶס הַגִּי' וּצִיָּאִין, וְחֵי לִי הַנוֹסְחָה חֲלוּיֹת זֹו צִוּוּ שְׁאוּר. צְחֻסְפָּתָא גְרָסִין הַנוֹלָה הַחֲזֵרָה וְהַחֲרוֹקָה אֲעִפִּי שֶׁאֵין חֲרוֹקָה וְנוֹלָה ר"ל צֵר לְדוֹק אֲוֹר וְנוֹלָה, צְחֻקְדָּשׁ וּצִיָּאִין לִפְנֵי גּוֹפוֹ שֶׁל פֶּסַח, וְעֵשָׂה וְאֲוֹר לְהַסֵּר ר' אֲלַעֲזָר צִרְצִי לְחַגְרֵי לֹוד צָאוּ וְעָלוּ לְכַסֵּ תְצַלִּי וְנוֹלָה. וְצִכִּי עֲרַפְרוּעַ הַנוֹסְחָה וְנוֹלָה וְחֲרוֹקָה וְחֲזֵרָה אֲעִפִּי וְכוּ' וּצִיָּאִין לִפְנֵי צְחֻקְדָּשׁ גּוֹפוֹ שֶׁל פֶּסַח, וְעֵשָׂה וְחֵי ר' אֲלַעֲזָר צֵר לְדוֹק לְחַגְרֵי לֹוד וְכוּ'. וְעִכְ"פֹ הַגִּי' וּצִיָּאִין אֹו וּצִיָּאִין, וִירְחָה שְׁצִרִייתָא זֹו קַטְוֵעָה רִישָׁא קָלָת שְׁנֹתְחַלְתָּ הַנוֹלָה וְכוּ' וְלֹא תְחִי וְנֵה לִיעֲצֹד צֵהוּ כְדַתְחֵי צְחֻסְנָה וּצִיָּאִין לִפְנֵי. וְצִגְוֹרָא (קִי"ד ע"ג) הַצִּיָּאוּ צִרִייתָא, ר' יוֹסִי אֲוֹר אֲעִפִּי שְׁטִיבֵל צְחֵרָה וְנוֹלָה לְהַצִּיָּא לִפְנֵי חֲזֵרָה וְחֲרוֹקָה וְשִׁנֵי תְצַסִּילִין, וְצִרְצֵ אֲלֶפֶס וְפִי' ר' חֲנַנְיָאֵל, וְנוֹלָה וְחֲזֵרָה וְכוּ'. וִירְחָה שְׁעִפִּי צִרִייתָא זֹו הוֹקִיפוּ צְחֻסְנָה וְשִׁנֵי תְצַסִּילִין, וְרָחִיב לֹזֵה שְׁצִגְוֹ יִרוּשְׁלֹמִי גְרָסִין תְחִי וְצִגְוֹלִין לְרִיבִין שְׁנֵי תְצַסִּילִין אֶחָד זָכַר לִפְסַח וְאֶחָד זָכַר לְחַגִּיגָה, וְצִגְוֹרָא צְצַלִית כְּוִי אֲוֹרֵי אֵהָא דֵר' יוֹסִי, וְחֵי שְׁנֵי תְצַסִּילִין אֲוֹר רַב הֵינָא קִילְקָא (תְרַדִּין) וְאֲרוּזָא, רַבָּא הוּא וְהֵדֵר אֲקִילְקָא וְאֲרוּזָא הוּאִיל וְנִפְקֹ וְפּוֹנִיעֵה דֵרַב הֵינָא וְכוּ' חֲזִקִיָּה אֲוֹר אֲפִי' דַּג וְצִלָּה שְׁעַלִין, רַב יוֹסֵף אֲוֹר לְרִיךְ שְׁנֵי וְיִנִּי צֵסֵר אֶחָד זָכַר לִפְסַח וְאֶחָד זָכַר לְחַגִּיגָה, רַבִּינָא אֲוֹר אֲפִילוּ גְרַמָּא וְצִיָּסוּלָא. וְלֹא כִסְדֵרוּ דְצִרִיָּהֵם אֲוֹתְחִיתִין, ש"ו דֵלָא הוּוּ גְרָסִי לֵה צְחֻסְנָה. וְעִפִּי"ז כ"ל שְׁהַחֲסָנָה עֲתִיקָא הִיא וְזוּמָן הַבֵּית, וְעִיקֵר הַגִּירְקָא וְצְחֻקְדָּשׁ וּצִיָּאִין. וְכִסְהוֹסִיפוּ צְחֻסְנָה וְשִׁנֵי תְצַסִּילִין עִפִּי צִרִייתָא דֵר' יוֹסִי שְׁזֵהוּ צִגְוֹלִין צְחֻקוֹס שֶׁאֵין פֶּסַח, שִׁינֵי וְגִרְקוֹ וְצְחֻקְדָּשׁ הִיּוּ וּצִיָּאִין. וְחֵף צְזוּן הַבֵּית הוֹלְרָכָה הוֹחֲסָנָה לְוֹר וְצְחֻקְדָּשׁ וּצִיָּאִין, שְׁכַצֵּר יֵשׁ רַבִּים שְׁנֵדְחוּ וְנִפְקֹ, עוֹנָאִים וְדִרְךְ רַחֻקָה, וְהַס עִכְ"פֹ וְחֻוִּיבִין צְחֻסָה חֲזֵרָה וְחֲרוֹקָה.

וְבַהּ וְעֵשָׂה דֵרַחֲצ"ל דְחֻסְפָּתָא, גְרָסִין צִגְוֹרָא (קַע"ז ע"ה) תְצַלִּין זָכַר לְחֻצֵן חֲרוֹקָה זָכַר לְטִיַע א"ר אֲלַעֲזָר צֵר לְדוֹק כֵךְ הִיּוּ אֲוֹרִים תְּגִירֵי חֲרֵךְ שְׁצִירוּשְׁלִים צָאוּ וְעָלוּ לְכַסֵּ תְצַלִּין לְנוֹלָה. וִירְחָה דְרִישָׁא זֹו קַטְוֵעָה צְחֻסְפָּתָא דַעֲלָה קָאִי הֵאִי וְעֵשָׂה. וְצִירוּשְׁלֹמִי לִיתָא לְכוֹלָל אֲלָלָה תְּגִירֵי יִרוּשָׁנִים הִיּוּ אֲוֹרִים צָאוּ וְעָלוּ לְכַסֵּ תְצַלִּי וְנוֹלָה. וִירְחָה שְׁתְּגִירֵי לֹוד דְחֻסְפָּתָא הִיא ע"ס וְהוֹעֲתִיקִים צֶאֱשָׁגִירָת לִישָׁן דְחַגְרֵי לֹוד דֵצ"ו (ו"ע ע"ג) לְעֵינֵין אֲוֹנָה, וְהַעִיקֵר תְּגִירֵי יִרוּשָׁלַיִם וְקוֹס הַפֶּסַחִים.

ובענין השני תצטילין כראש דרב יוסף מרי דחיטיא וצקי
צצרייתוח אורר לטיעתיא עפ"י הצרייתח דירושלמי, ופי' ר' חננאל
שני מיני, ללי ומוצול, ללי זכר לפסח ומוצול זכר לחגיגה. ועל
זה אורר רבינח אפי' גרונח וצישולח, שעלם עם מעט צטר שעליו
די לזכר הפסח וצישולח זכר לחגיגה, אצל ויה שפי' רש"י ורש"ז
חתיכת צטר וורק שכתצטלה צו, היא רחוק, דלחתיכת צטר לא
קרי גרונח. אונס אינד אונורחי קצרי דשני תצטילין הם לכבוד
יו"ט, וכהא דחנן לענין עירוצי תצטילין צריש פ"צ דצילה, צט"ח
צ' תצטילין וצה"ח תצטיל אחד, ושויין דג וצילה שעליו סהן צ'
תצטילין, וחתיח צצרייתח שם (י"ז ע"צ) ח"ר שועון צן אלעזר מוודים
צ"ש וצ"ה על צ' תצטילין סלריך, על ויה נחלקו על דג וצילה
שעליו צצט"ח צ' תצטילין וצה"ח תצטיל אחד, ושויין שאם פרפר
צילה ונתן לתוך הדג או שרק קפליעות (רש"י כרתי, שומים)
ונתן לתוך הדג סהן צ' תצטילין. והנה ס"ל לר' יוסי סלריך צ'
תצטילין כרש"ח, וחזקיה אורר שעכ"פ דג וצילה צ' תצטילין, דאפי'
לרש"ז ח' דצהא נחלקו צ"ש וצ"ה, הנה הלכה כצ"ה. וצהיפך שנינו
לענין סעודה הופסקת צערצ"ה צ' לא יאכל אדם צ' תצטילין וכו'.

ובענין הרוסת, שנינו לעיל (ו' ע"צ) אין כותבין קונה
לתוך חרוסת וכו', ופרש"י חייגרו"ס ויש צו חוונן ועשוי לעצל צו
צטר ורגילים לתת צו קונה וכל דצר שוקקה את טעמו וכו'. וס
(ל' ע"צ) ח"ר אפי' וצית חרוסת כצית שאור שחינוולו קשה דני,
ופירש"י כלי שנותנין צו חוונן וכל דצר שיש לו קיהוי ורגילין ליתן
צו קונה ועשוי לעצל צו צטר כל ימות הסכה והקונה ונתחונן
ונחונה הקיהוי, ולשון חרוסת קיהוי חייגרו"ס צלע"ז. לעדכו וזה
שהחרוסת אינו דצר העשוי ללילי פסח דוקא אלא הוא ויין טיבול
צכל הסכה. והנה רשאור ר"ח צר לדוק חרוסת ונלוה, כראש שהוא
ויוחד ללילי פסח. וגרסינן עליה צגונח (קט"ז ע"צ), ונאי ונלוה
ר' לוי אורר זכר לתפוח ור' יוחנן אורר זכר לטיע, אורר חצ"י סלכך
לטיע, לקהוי ולריך לקוניה, לקהוי זכר לתפוח ולריך לקמוכיה זכר
לטיע, תניח כוותיה דר' יוחנן, תצלין זכר לתצן חרוסת זכר לטיע
ח"ח צר לדוק כך היו אונורים תגרי חרך וכו' כדלעיל. הנה וציאר
שעושין אותו צאופן ויוחד לזכר העיט, ולדצרי הצרייתח כותבין
צו תצלין שהם זכר לתצן. ואונרו זכר לתפוח, פי' הופורקים
ע"ס הפסוק תחת התפוח עורכתך ונה שכתש ע"ז צאגדות,

ועעס הקיהוי שצו כעעס תפוח, ולפי' הרשצ"ס (קט"ו ע"ג)
כותבין צו תפוחים.

ובירושרמי גרסיין עלה דמתניתין, תגרי ירושלים היו
חוננים צואו ועלו לכס חצלי וכלום, צני צייתיה דאיסי חונרי
לה צטס איסי ולמה נקרא שמו רובה שהיא רצה עמו, ריז"ל
לריכה ששהא עצה, ונלתיא חונר זכר לעיט, אית תניי תני לזריה
ששהא רצה, וינלתיא חונר זכר לדס. וצתוספות פסקים (קט"ז ע"ה)
דז"ס לריך לטווכיה נוסחא אחרת הוה להו וז"ל, וצירושלנוי
חונר אית דעצדי זכר לדס. והגיה צעל קרבן עדה לריכה ששהא
רכה, ואפשר שאין לריך להגיה אלף ונלח רצה של"ל רכה, ופי'
לזריה כמו ויני ליצרייה צפסיקתא רצתי דקרצני לחוני, דהיינו
ויני וואכל, וקאחור הכא לזריה ששהא רכה, כלו' ויין אוכל ששהא
ך וכוזל זכר לדס, ויוחר כראה שכולא נשחרצצ ודלעיל הו'
דריז"ל ונשתצט, ועיקרו לריך להיות, אית תניי תני זכר לדס.
ומלות תניי תני שיצטו הונעתיקים צתו' לנלות דעצדי, שהיו
נחוקין וכתצו וקצרתס. וצוורדכי כתצ, צירושלנוי דערצני פסקים
למה נקרא שמו חרוסת. זכר ללצינה שהוה וועשה חרסית ריז"ל
חונר לריכה ששהא עצה זכר לעיט אית תנא דתנא לריכה דקה
זכר לדס. ולפיכיו ליחא כן. וצאונת ונשתוושין צחרוסת צכל הסנה
כמו שכתצתי.

אמנה הו' דאיסי ולמה נקרא שמו רוצא וכו' הוה חונר
קחוס, ופי' צעל קרבן עדה היו קורין לחרוסת רוצה, שהוה
רצה עמו שיש צו ונחלוקת עמו דפליגי צה חכמים וראז"ל, אי
נוי שהוה חד וורוצ התצלין שצה. ואלו הפירושים אינם ונתקצלים
על הלצ ואינם ונשככים אותו. וכו"ל דאחצלי וכלום קאי שהס זכר
לחצן, ולדעתי היו לוקחין לולצי תלתן שהס כעין של גפנים והס
דומים לחצן ותלתן נקרא רוציא, ורוצה היינו רוציא. דאחורין
צכרייתות (ו' ע"ה) וצהוריות (י"ג ע"ה) לנויכל רוציא צריש ששה
לכיוון עוצ, ופירש"י רוציא תלתן וכו' דנחקי, וצצילס (ג' ע"ג)
צקוגיא מי שהיו לו חצילי תלתן וכו', פירש"י ויין קטנית לנחק
חת הקדירה, וכן צצ"ק (פ"א ע"ה) פירש ויין קטנית, וצר"ס
(י"ג ע"ג) פירש ויין חצלין, וכצר תוה צהגרות הצ"ס על זה.
והנה צנועטרות (פ"ד ו"ו) שכינו, רשצ"ג חונר תורות של תלתן
וכו' חייצות צנועטק, ופי' הר"ס הס פרח התלתן, והר"ש והר"י

בן וולכי לך פירשו לולצי חלחן כעין שיט לגפנים ואוכלין
 חוהם, ויש ופרטים שהגזעולין שלהם קודם שיפתחו נקראים
 הורה. וכראה שזה פירש"י ויין קטנית שהזרע ויין קטנית והלוח
 נקרא ע"ש הזרע, ולמד רש"י בן ונגמרה דחולין (כ"ג ע"ח) כל
 ויני קטניות אין בהם משום ריקוקי חזרים לזרע וז"ל, ופירש"י
 שם רוציא חלחן, ונוכח שהוא בכלל ויני קטניות, חונס כשידובר
 על הלולצין פירש ויין חזלין. והוא דבר"ה שם קאי על הושנה,
 החלחן ושהלוח, ופירש"י אחר שנת לויחהו הוא מתעשר ולא
 אחר שנת לקיטתו, ואמרינן שם, ואי ושהלוח, ושהלוח לזרעים,
 ופירש"י שהזרע לוח צחוכו, והנה כשפירשו ושהלוח לזרעים,
 השויעונו בזה שאין הלולצין מתעשרין קודם שהלוח לזרעים לשנה
 הבאה אלא לשנה שעברה וע"כ פירש"י ויין חזלין שאלו הלולצין
 ויין חזלין, וכשאמרו הר"ש והר"י בן וולכי לך שאוכלין אותן
 היינו לחזלין, וצ"ק שם (פ"ח ע"ח) וצירושלנוי דערלה פ"ג נקראו
 אלו הלולצין זירין. ועפ"י השערה זו אומר שצטט איסי אמרי
 שאותן חזלי וולוה קרי רוצה שהיא רצה עמו כלו' עם המור
 שהיא חולקת עמו להחלישו ולהחזיקו, אי נמי שצצית איסי היו
 קורין לכל חזלי וולוה רוצה על שם כך. ואיני אומר זאת רק דרך
 השערה עד שתזכר לנו האמת ויודע האמת.

אמנם על דברי הת"ק שאמר אעפ"י שאין חרוקת וולוה,
 גרסינן בצ"ל, ומשום ואי וייתי לה א"ר חנוי ומשום קפא, ופירש"י
 והרשב"ם שרף החזרת קשה הוא והרי הוא כארס, כלו' כיון שלריך
 לאכול כזית וארסו קשה הולרכו לחרוקת ויוחדין ללילי פסח
 להחליט הארס. ושם (קט"ו ע"ח). גרסינן א"ר אלעזר א"ר אושיעא
 כל שעיבולו צונסקה לריך נע"י, א"ר פפא ש"ו האי חקא לריך
 לשקועים צחרוקת ומשום קפא, דאס"ד לא לריך לשקועים נע"י
 לנה לי הא לא נגע וכו', וא"ר פפא לא נסהי אינש מורר צחרוקת
 דילוחא אגז חלייה דחזלין וצטל ליה למורוכיה וציעין עעס מורר.
 והנה צונסקה פירש"י וצטל צחרת, וצטל החזרת צחרוקת ואוכל
 וכן פי' ר' סנאלי, וכן כתב ר' יוסף, שעשה צקדרו ויעצול צחרוקת
 וכן רבינו שלמה צקדרו וה"ר שונעיה כמו שכתבו החוס' ד"ה
 וצטל צחרת. והרשב"ם כתב והאי עיבול לאו צחרוקת הוא
 כדקחני לקוון הביאו לפניו וולה וחזרת וחרוקת וכלל דעדיין לא
 הביאו, והתו' דחו דברי הרשב"ם והעלו דצטל ירקות לא צעי

חרוקת דוקא אזל בחזרת ונשום קפח צעי חרוקת חפי' זרחשונה, והאריכו בזה הענין בתו' הגהות ונרדכי, והרמ"ם הביא בקס"ה יונה ז"ל ונשום דטיבול ראשון אינו לחיוב אלא להכירא צעלמא ורגילין כל הסנה שאוכלין חזרת בלא חרוקת ואינם מושטין לקפח גם עתה כווי לא חשו חכמים אם יאכלוהו בלא חרוקת כמו שעושין בשאר ימות הסנה אזל טיבול שני שהוא של וולה הזעירו חכמים שלא יהא בו חשש סכנה. אונס דעת לנצון נקל שצכל ימות הסנה לא היו אוכלין חזרת לעלמו אלא עם הפת והצטר, וצטיבול ראשון לא צעי כזית ואינו וזיקו אזל צטיבול שני. שמוזיקו צעי חרוקת וייוחדת דחלייה דתצלין ונחליש ליה לארס דנורו. וקתם ונעצל בחזרת הוא בחרוקת כמו שהוא בכל הסנה, ואח"כ סנו שמוציאין וולה וחזרת וחרוקת וייוחדת אעפ"י שאינה וולה, ויכול להחליש הארס בדצרים אחרים, אעפ"י כ ונהגא הוא ונשום זכר אי לטיע אי לתפוח אי לדם וראצ"ל אור שהחרוקת של לילי פסח היא וולה לעלמה, ואי אלל החזרת בלא החרוקת הזו, לריך לאכול חרוקת צפני עלמה, ונקטנא כיון שיש לו חרוקת לטיבול שני עושה טיבול ראשון ג"כ בחרוקת, ולא הזכרה חרוקת צטיבול שני בדצרי ת"ק אלא ונשום דראצ"ל להשוניענו שאינה וולה אלא דעת יחידי הוא. והר"ם צעי' הונסנה שלו גרס הביאו לפניו ירקות ונעצל בחזרת וכו' ופירש וציאין לפניו השולחן וכו' ואוכל איזה ירק שזדמן לו אחר שיטבול אותו בחרוקת ויצרך עליו צפה"א, וזה שאמר ונעצל בחזרת להודיעך כי צפה"א יצרך חפי' על חזרת שהוא וון הנורוים לפי שהוא אכלו צוקוס ירק בתחלה וכו', ונה שסדרנו לאכול ירק עכ"פ ואח"כ נורו כדי שיהיה סינוי וישאל הזן, ונעצל בכאן עניינו שנתעסק באכילת הירק, והחרוקת הוא הערובות שיש בו קיהוי ודעות תצן וזה זכר לטיע, ואנחנו עושין אותו כך, שורים תאנים או תורים ונצטלין אותן ודכין אותן עד שירעצו ולטין הכל בחוץ וכותכין בו שצולת נרד או איזב וכיולא בו צלי שחוקים. ור"א צן לדוק אומר חרוקת וולה, לדעתו שחייב אדם לצרך אקצ"ו על אכילת חרוקת ואינה הלכה. והתוספות ד"ה לריך לקטובים כתבו, ובתשובת הגאונים נפרש לעשות חרוקת צפירות שדנוו לכנסת ישראל צפיר הסירים תחת התפוח עוררתך וגו', כפלה הרעון רקתך וגו', התאנה חנטה וגו', אורתי

העלה צתור וגו', אל גנת אגוז וגו', וסקדים על פס ססקד
הקצ"ה על הקץ.

עוד אני רואה להעיר שהר"ם לא פירש הנוחור עד שלא
יגיע לפרפת הפת, ויראה שלא היה צנוקסתו. וצאנת גם הצצלי
והירוסלמי לא פירשו צו כלום. ואולי אינו מעיקר הנושנה אלא
ניתוסף בה, כמו שניתוסף ושני תצטילין. ותהיה עיקר הנושנה
הציאו לפניו ירקות וטבל צחזרת הציאו לפניו וולה וכו'.

משנה ד.

מזנו לו כוס שני ובאן הבן שואל אביו. ואם אין
דעת בבן אביו מלמדו.

במשנה שצירוסלמי ג' ובאן הבן שואל ואם אין דעת
צצן לשאל אציו ונלמדו וכ"ה צרצ אלפס, וצרצצ"ס שואל את
אציו, וצד"ס י"ג לאציו, וצכת"י ח"פ הגי' וכן הבן שואל, ולטון
הרע"צ צכל הספרים אין כתוצ ובאן אלא וכן. ואין הדברים
נוכחיונים עם הווליות, ואדרבה לטון רש"י הוא להיפך שכתב
כאן צוויגת כוס שני הבן שואל וזה נשתנה, עכשיו צוויגין
כוס שני קודם אכילה, והרש"ס הציאו, וכתב ורצינו קבל ורצו
ר' יעקב צר יקר וכן הבן שואל כמו כן צנות ללפחד דוצרות
(צוודצ"כ"ה) כלו' דין הוא שיהא שואל צוויגת כוס שני.
וזה שהכריחם לכך הוא, דנאמי ובאן, הבן הוא שואל תמיד כשיראה
איזה שינוי, ועוד הרי עדיין לא אכלו ואיך ישאל על דבר שלא
נעשה עדיין, וע"כ אמרו כך הוא הדין שיבאל קודם אכילה. אונס
כצר ציארתי ענין הד' כוסות ושכוס השני הוא יין שצתוך המזון,
וקצעה הנושנה שיוזגו אותו הכוס של חיוצ אחר שהציאו לפניו
ולה וחזרת וכו' צוושנה ג', ח"כ אלו השאלות הם צאנת אחר
הקעודה, ועל כן אינו שואל על הד' כוסות שעדיין לא שתו,
וכן כתב הורדכי צסס הרע"ה וז"ל, וכן היה נראה לרצינו נאמי
שצזון שציהו"ק קיים היו עושין כל הקדר אחר הקעודה וכו'.
וצתוספות הגהות הורדכי כתב וז"ל דהיינו דוקא ציוניהם שהיו
עושין הקדר אחר קעודתן וכו' אצל אנו שעושין הקדר צתחלה
קודם הקעודה וכו'. ואם צוזה שהוא דן פס נראה שאין הדברים